

ป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสำราญ จังหวัดชัยภูมิ

สืบเนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่บกรุกแผ้วถางป่าในชุมชน เพื่อต้องการเอาที่ดินไปทำการเกษตรกรรมเป็นของตนเอง ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าสาธารณะในพื้นที่เสื่อมโทรมลงมาก หากปล่อยให้สถานการณ์ดำเนินไปในลักษณะนี้ต่อไป ชุมชนจะต้องขาดแคลนพื้นที่ป่าอันเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหารของคนในชุมชนตลอดจนเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น

จึงควรที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าในชุมชนให้ดำรงไว้เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในช่วงนั้นที่มีแนวทางให้ชุมชนร่วมกันฟื้นฟูป่าไม้และสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยส่งผลให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม และสร้างความสามัคคีร่วมกันในชุมชน

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: เมืองชัยภูมิ

จังหวัด: ชัยภูมิ

ประชากร: 7,298 คน

พื้นที่: 32.56 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีนใหม่

ในปี 2543 องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสำราญ ได้จัดให้มีการร่วมกันปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูพื้นที่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม รวมทั้งมีการจัดเวรยามลาดตระเวนป้องกันและควบคุมการเกิดไฟป่า การบกรุกแผ้วถางป่าและที่สาธารณะ โดยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมดูแลรักษาป่า โดยการจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

- จัดทำกฎ กติกา และข้อบังคับสำหรับป่าชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนรับทราบและปฏิบัติตาม เช่น
 - การห้ามนำวัว ควายเข้าไปเลี้ยงในเขตพื้นที่ป่าสาธารณะ
 - การห้ามตัดต้นไม้
 - การห้ามล่าสัตว์ป่าและสัตว์ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในป่าชุมชน เช่น แอ้ง งูเห่า เป็นต้น
 - ห้ามจุดไฟในป่าและบริเวณใกล้เคียง
- จัดการลาดตระเวนป้องกันและควบคุมการเกิดไฟป่าในพื้นที่ป่าชุมชน รวมทั้งเฝ้าระวังการบกรุกแผ้วถาง การลักลอบตัดไม้ การล่าสัตว์ป่า โดยคณะกรรมการป่าชุมชนจัดเป็นเวรยามผลัดเปลี่ยนกัน
- ปลูกป่าเสริมและฟื้นฟูป่าบริเวณที่เสื่อมสภาพแต่ยังมีศักยภาพเพียงพอที่จะฟื้นฟูได้ จำนวน 140 ไร่

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสำราญ สนับสนุนงบประมาณ 123,880 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายด้าน

- ค่าจ้างเหมาบริการ (จัดทำป้ายแนวเขตป่า ค่าสำรวจ และรังวัดที่ดิน ปรับพื้นที่ดิน ฯลฯ) 92,880 บาท
- ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ 31,000 บาท

1. บุคลากร

1. อาสาสมัคร(ประกอบด้วยสมาชิกสภาอบต. ,ผู้ใหญ่บ้าน, ชาวบ้าน) หมู่บ้านละ 20 คน ร่วมกันปลูกป่าและฟื้นฟูป่าบริเวณที่เสื่อมสภาพ
2. คณะกรรมการป่าชุมชน หมู่บ้านละ 24 คน
3. พระสงฆ์ 3 รูป
4. ครู นักเรียน จำนวน 300 คน (จาก 5 โรงเรียน) ร่วมกันปลูกป่า และฟื้นฟูป่าบริเวณที่เสื่อมสภาพ

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
2543	- ผู้ใหญ่บ้านและอบต.ได้ประชุมปรึกษาหารือถึงสภาพปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสาธารณะและหาแนวทางแก้ไข	คณะผู้บริหารอบต., ผู้ใหญ่บ้าน
2543	- จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อขอการสนับสนุนด้านงบประมาณจากสภาอบต.	อบต.
2543	- จัดตั้งกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน โดยพิจารณาคัดเลือกจากบุคคลที่คนในชุมชนให้การยอมรับ และระดมความคิดเห็นในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อร่างกฎ กติกา และข้อบังคับสำหรับป่าชุมชน โดยผ่านมติเวทีประชาคม ที่อบต.รับรองและให้ความเห็นชอบ - คณะกรรมการฯมีหน้าที่เฝ้าระวังตรวจตราพื้นที่ แจ้งเหตุเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่า ร่วมกำหนดระเบียบ/กฎการจัดการป่า เป็นต้น	ประชาคมหมู่บ้าน, อบต.
2543	- ประสานงานขอความร่วมมือในการปลูกป่าจากชาวบ้าน วัด โรงเรียน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ประชาสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้มาร่วมกันปลูกป่า	อบต.
2543	- จัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการฯและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดแนวคิดการอนุรักษ์ป่าไม้ ความรู้ความเข้าใจในการจัดการป่าชุมชน และให้คำปรึกษาโดยมีนักวิชาการป่าไม้มาเป็นวิทยากร	สำนักงานป่าไม้จังหวัด นครราชสีมา, สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
2543	ร่วมกันปลูกเสริมและฟื้นฟูป่าบริเวณที่เสื่อมสภาพแต่ยังพอที่จะฟื้นฟูได้ จำนวน 140 ไร่ โดยได้รับการสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้จากสถานีเพาะชำกล้าไม้และที่อบต.เพาะชำไว้เอง	อบต., สถานีเพาะชำกล้าไม้ จังหวัดชัยภูมิ, อาสาสมัคร
ตลอดปี	ลาดตระเวนป้องกันและควบคุมไฟป่า รวมถึงเฝ้าระวังการบุกรุกแผ้วถางป่าและที่สาธารณะ	คณะกรรมการป่าชุมชน

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	โดยจัดให้มีเวรยามผลัดเปลี่ยนกันออกไปปฏิบัติงาน	
ตลอดปี	การบำรุงรักษาสวนป่าชุมชนที่ได้ร่วมกันปลูกไว้ในแต่ละปี เช่น จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้ร่วมแรงกายแรงใจช่วยกันบำรุงรักษาต้นไม้ในป่าชุมชน	ประชาชนในพื้นที่, อบต.

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

สำนักงานป่าไม้ จังหวัดนครราชสีมา	ให้การสนับสนุนวิทยากรในการฝึกอบรมให้ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น ๆ
สำนักงานป่าไม้ จังหวัดชัยภูมิ	สนับสนุนวิทยากรฝึกอบรมแนวความคิดการอนุรักษ์ป่า พาไปศึกษาดูงานพื้นที่อื่น ๆ
สถานีเพาะชำกล้าไม้ จังหวัดชัยภูมิ	สมทบกล้าไม้ให้กับอบต.
สำนักงานเกษตรและ สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดชัยภูมิ	ติดตามประเมินผลโครงการ
โรงเรียนในพื้นที่ 5 แห่ง	ประชาสัมพันธ์ชักชวนครู นักเรียน ผู้ปกครอง ให้มาร่วมกันปลูกป่า
วัดในพื้นที่ตำบล	สื่อสารประชาสัมพันธ์ ชักชวนญาติโยมให้ช่วยกันปลูกป่า

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ประชาชนในชุมชนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน
2. ขาดแคลนพื้นที่สาธารณะอันเป็นแหล่งอาหาร ที่อาศัยของสัตว์ป่า และที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน
3. สภาพป่าและพื้นที่สาธารณะเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ ซึ่งมีประมาณ 300 ไร่ของพื้นที่ทั้งหมด

หลังการดำเนินการ

1. ประชาชนในชุมชน ร่วมกันปลูกป่าและฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมให้มีสภาพให้ดีขึ้น
2. อาหารที่ได้จากป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น เช่น หน่อไม้โจด ไข่มดแดง ผักพื้นบ้าน เป็นต้น
3. ป่าและที่สาธารณะ พื้นที่จำนวน 140 ไร่มีสภาพดีขึ้น ต้นไม้มีการเจริญเติบโตและเพิ่มจำนวนขึ้น

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. เริ่มแรกชาวบ้านที่มีอาชีพเลี้ยงวัวควายไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากเขาเคยใช้พื้นที่ในป่าชุมชน/ ที่สาธารณะในการเลี้ยงสัตว์	1. อบต.และคณะกรรมการป่าชุมชนร่วมกันกำหนดข้อห้ามไว้ในข้อบังคับ ให้ปฏิบัติตามและมีการเตือนผู้กระทำผิดซ้ำๆ จนแก้ปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จ
2. เกิดข้อพิพาท โดยชาวบ้านที่ฝ่าฝืนปกรั้วและรุกที่สาธารณะ ที่ซึ่งอบต.ไปตัดและทำลาย ได้ทำการฟ้องร้องอบต.และผู้ใหญ่บ้าน	2. ต่อสู้คดีและขอความร่วมมือชาวบ้านมาเป็นพยานให้จนชนะคดี และถือเป็นกรณีตัวอย่างแก่ผู้ฝ่าฝืนรายอื่นได้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่สุด คือได้รับความร่วมแรงร่วมใจจากประชาชนในชุมชน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นสื่อกลางในการประสานงานให้มีความราบรื่นระหว่างหน่วยงานราชการและประชาชน และการยอมรับและเคารพในกฎระเบียบของประชาชน นอกจากนี้สิ่งที่ขาดไม่ได้คือความตั้งใจจริงที่จะแก้ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายสวัสดิ์ พลมา
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสำราญ
ที่อยู่ : บ้านโนนสำราญ หมู่ที่ 8 อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
โทรศัพท์ : (044) 800-176
โทรสาร : (044) 800-176

ชื่อ-นามสกุล : นางนาถธิดา อินทรเพชร
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสำราญ
ที่อยู่ : บ้านโนนสำราญ หมู่ 8 อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
โทรศัพท์ : (044) 800-176
โทรสาร : (044) 800-176

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ. 2543

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	บ้านโนนสำราญ หมู่ที่ 8 อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36240
ขนาดพื้นที่	32.56 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	2,488,911.65 บาท (ปีงบประมาณ 2543) 3.49% รายจ่ายงบกลาง 10.38% เงินเดือนและค่าจ้างประจำ 4.24% ค่าจ้างชั่วคราว 28.75% ค่าตอบแทน ค่าใช้สอยและวัสดุ 1.08% ค่าสาธารณูปโภค 12.30% ค่าอุดหนุน 39.76% ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
งบประมาณรายได้	3,279,157.89 บาท (ปีงบประมาณ 2543) 2.55% จัดเก็บเอง 40.95% รัฐจัดสรรให้ 12.55% ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต 0.94% ทรัพย์สิน 39.52% เงินอุดหนุน 3.44% เบ็ดเตล็ด
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	7 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 4 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	7,298 คน
จำนวนครัวเรือน	1,716 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	เป็นลักษณะชุมชนชนบท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป ประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่ายมีความผูกพันแบบเครือญาติ มีวัดเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และชาวบ้านมักให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี ตำบลโนนสำราญ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และมีอาชีพเสริมคือ ค้าขาย อุตสาหกรรมในครัวเรือน ในพื้นที่ตำบลโนนสำราญมีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำชี และมีลำห้วยกระจายอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ทำให้เหมาะแก่การทำเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่ายมีความผูกพันแบบเครือญาติ มีวัดเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และชาวบ้านให้ความร่วมมือกันทำกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดี

